

Kvartalsrapport 4/2014

RESULTATREGNSKAP

BALANSE

NOTER

Innhold

Styrets beretning	3
Regnskap KLP konsern	8
Resultatregnskap	9
Balanse	9
Egenkapitaloppstilling	10
Kontantstrømoppstilling	11
Noter til regnskapet	12
Note 1 Regnskapsprinsipper	12
Note 2 Nøkkeltall - akkumulert	14
Note 3 Segmentinformasjon - resultat etter IFRS pr. virksomhetsområde	16
Note 4 Premieinntekter for egen regning	16
Note 5 Andre inntekter	16
Note 6 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	17
Note 7 Driftskostnader	17
Note 8 Andre kostnader	17
Note 9 Investerings eiendom	18
Note 10 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	18
Note 11 Innlån	21
Note 12 Virkelig verdi hierarki	23
Note 13 Likviditetsrisiko	26
Note 14 Renterisiko	27
Note 15 Kredittrisiko	29
Note 16 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	31
Note 17 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	32
Note 18 Annen kortsiktig gjeld	33
Note 19 Pensjonsforpliktelser egne ansatte	33
Ikke-finansielt regnskap	34
Note 1 Investeringsporteføljen	35
Note 2 Generalforsamlinger	35
Note 3 Dialog	35
Note 4 Energiforbruk (avik KLP huset)	35
Note 5 Energiforbruk	35
Regnskap Kommunal Landspensjonskasse	36
Resultatregnskap	37
Balanse	38
Egenkapitaloppstilling	39
Kontantstrømoppstilling	40
Noter til regnskapet	41
Note 1 Regnskapsprinsipper	41
Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	41
Note 3 Premieinntekter	41
Note 4 Forsikringsrelaterte driftskostnader	42
Note 5 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	42
Note 6 Virkelig verdi hierarki	48
Note 7 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	55
Note 8 Forpliktelser	56
Note 9 Forsikringsforpliktelser	56
Note 10 Pensjonsforpliktelser egne ansatte	56
Note 11 Skatt	57

Rapport fjerde kvartal 2014

Et godt år for KLP med stor tilflytting og gode resultater

- 58 kommuner og 203 bedrifter med til sammen over 30 milliarder kroner i forsikringsfond flyttet sine offentlige tjenstepensjonsordninger til KLP i 2014.
- Verdijustert avkastning var 2,0 prosent for kvartalet 6,9 prosent for året.
- KLP oppnådde en bokført avkastning i kvartalet på 1,7 prosent, og 4,3 prosent for året.
- Gode resultater gjør det mulig å overføre selskapets resterende andel av reserveringen for langt liv til kundenes tilleggsavsetninger, ytterligere styrke den finansielle bufferkapital og bygge egenkapital.

KLP konsern

Konsernet hadde ved utgangen av 2014 en forvaltningskapital på 490,9 milliarder kroner, og et driftsresultat på 18,0 milliarder kroner (7,1). I fjerde kvartal utgjorde driftsresultatet 6,4 milliarder kroner (1,6).

Konsernets totalresultat ble i fjerde kvartal preget av at morselskapet KLP refunderte hele sin resterende andel av oppreservering for langt liv til de oppreserverte kundekontraktene. Dette belastet resultatet i kvartalet med 1,2 milliarder kroner, 1,6 milliarder totalt i 2014. Totalresultatet fjerde kvartal ble dermed -282 millioner kroner (224). Totalt for året utgjør resultatet 862 millioner kroner (869).

Konsernets kapitaldekning utgjorde 9,2 prosent (10) og kjernekapitaldekningen 7,8 prosent (8,4) ved utgangen av kvartalet.

I det følgende kommenteres de ulike virksomhetene

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (KLP)

KLP er et livsforsikringsselskap med offentlig tjenstepensjon som hovedprodukt. Selskapet er et gjensidig selskap hvor kundene på offentlig tjenstepensjon også er eiere av selskapet. KLP er morselskap i KLP-konsernet som leverer et bredt utvalg av finansielle produkter og tjenester rettet mot offentlig sektor og dens ansatte.

KLP – kundeeiet selskap i sterk vekst

Markedet for offentlig tjenstepensjon ble i 2014 preget av at de andre leverandørene av forsikret ordning har trukket seg fra markedet. Totalt har 58 kommuner og 203 offentlige bedrifter flyttet til KLP i løpet av 2014. Totalt vil tilflyttingen medføre en økning i premiereservene på 30 milliarder kroner og 156 000 flere pensjonsberettigede medlemmer i KLP.

Ytterligere 15 kommuner flyttet til KLP ved starten av 2015. KLP vil med dette ha 418 av 446 kommuner og fylkeskommuner som kunde på offentlig tjenstepensjon.

Resultater etter fjerde kvartal 2014

Avkastningsresultat

Verdijusterte finansinntekter på pensjonskundenes midler utgjorde 7,3 milliarder kroner (6,2) i kvartalet. For hele 2014 utgjør finansinntektene 23,4 milliarder kroner (18,8). Etter avsetning til kursreguleringsfond med 9,1 milliarder kroner, utgjør bokførte finansinntekter 14,4 milliarder kroner. Grunnlagsrenten utgjør 9,3 milliarder kroner. KLP oppnådde dermed et avkastningsresultat (kundenes andel) på 5,1 milliarder kroner (9,8).

Kollektivporteføljen oppnådde en verdijustert avkastning på 2,0 prosent i kvartalet, 6,9 prosent for året.

Bokført avkastning utgjør 1,7 prosent i kvartalet, 4,3 prosent for året. Hvis merverdier i anleggsobligasjoner og utlån med rentebinding regnes med, utgjør den verdijusterte avkastningen 3,1 prosent for kvartalet, 9,5 prosent for året.

Selskapet oppnådde et resultat på 852 millioner kroner i 2014 (847) etter overføringer på 1,559 milliarder kroner fra selskapet til de oppreserverte kundekontraktene. Gode resultatbidrag fra skadeforsikring, verdipapirinvesteringer, oppskrivning av eget bygg samt administrasjonsresultat og risikoresultat bidro til at resultatet i selskapsporteføljen ble så sterkt.

Risikoresultat

Risikoresultatet er et uttrykk for hvordan utviklingen i forsikringsbestanden har vært i forhold til forventningene som er lagt til grunn ved den årlige premiefastsattelsen. Risikoresultatet utgjør 279 millioner kroner i kvartalet (88), 701 millioner kroner for året (235). Risikooverskuddet er høyere enn budsjettet.

¹ Tall i parentes viser tilsvarende verdi forrige år

Dette skyldes dels at marginene i levealdersforutsetningene i K2013 så langt er større enn offisielle anslag har tydet på. Dessuten fortsetter den gunstige utførelsesutviklingen vi har hatt over de siste 6-8 år.

Administrasjonsresultat

Selskapets administrasjonsresultat utgjør 84 millioner kroner i kvartalet (37), og 345 millioner kroner (156) for hele året. Det gode resultatet skyldes at det er innarbeidet planendringer som reduserer kostnadene til pensjoner egne ansatte, samt at kostnadsveksten har vært lavere enn inntektsveksten som har fulgt med den økte forretningen gjennom året.

Øvrige resultatelementer

Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen utgjorde 419 millioner kroner i kvartalet (232), 1 446 millioner kroner for året (979). God verdiutvikling på KLP-Huset og obligasjonsinvesteringer forklarer det gode resultatet.

Bokførte inntekter fra rentegarantipremien var 158 millioner kroner for kvartalet (90), 601 millioner kroner for året (336). Økningen i 2014 skyldes økt premiesats og økt forretningsvolum.

RESULTAT

Samlet resultat til selskapets egenkapital utgjør -465 millioner kroner for kvartalet (71) og 852 (847) millioner kroner for året. I fjerde kvartal ble selskapsresultatet redusert med 1 211 millioner kroner i forbindelse med overføring fra selskap til kunder.

Millioner kroner	Resultat til kunder	Resultat til selskap	Sum 2014
Avkastningsresultat	5 051	8	5 059
Risikoresultat	349	351	701
Rentegarantipremie		601	601
Administrasjonsresultat		345	345
Netto inntekter fra selskapsportefølje		1 212	1 212
Refundert oppreservering	1 559	-1 559	-
Skattekostnad		88	88
Andre resultatelementer		-195	-195
Sum resultat	6 959	852	7 810
DISPONERING AV RESULTAT			
Til tilleggsavsetninger	3 542		3 542
Til premiefond	3 375		3 375
Til bufferavsetning	42		42
Til risikoutjevningfond		358	358
Til egenkapitalfond		494	494
Sum disponert 2014	6 959	852	7 810
Sum disponert 2013	10 413	847	11 260

NØKKELTALL

Prosent	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	31.12 2014	31.12 2013
Kapitalavkastning I	1,7	2,9	4,3	6,4
Kapitalavkastning II	2,0	2,1	6,9	6,7
Kapitalavkastning III	3,1	2,2	9,5	6,4
<i>Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen</i>				
Kapitaldekning			9,5	10,3
Solvensmargindekning			228,1	228,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader i % av gj.snittlig premiereserve			0,25	0,31

FINANSIELL SOLIDITET OG KAPITALFORHOLD

Forvaltningskapitalen i KLP har vokst med 75,4 milliarder kroner til 415,0 milliarder kroner gjennom året.

Kapitaldekningen i KLP var ved utgangen av fjerde kvartal 9,5 prosent (10,3), og kjernekapitaldekningen var 8,1 prosent (8,7).

Solvensmargindekningen under Solvens I holder seg på et høyt nivå med 228,1 prosent (228,8).

KLP hadde ved utgangen av kvartalet en total soliditetskaper på 73,9 milliarder kroner (46,9) som tilsvarer 21,6 prosent (16,2) av forsikringsfond med rentegaranti. Soliditetskaperen ble økt med 34,5 milliarder kroner i 2014.

Selskapets soliditet vurderes som tilfredsstillende i forhold til risikoprofil og myndighetskrav.

For å styrke selskapets ansvarlige kapital, og for å kunne benytte mulighetene til å innfri eksisterende ansvarlige lån i 2016 og 2017 har styret gitt administrasjonen fullmakt til å ta opp et nytt ansvarlig lån.

PREMIEINNTEKTER

Premieinntektene ble 7 884 millioner kroner for kvartalet, en økning på 2 511 millioner kroner fra fjerde kvartal i 2013. For hele 2014 ble premieinntektene 62 454 millioner kroner (30 860), hvorav 30 175 er mottatte premiereserver ved tilflytting (5 932). Årets lønnsoppgjør og G-regulering bidro til en lavere vekst i KLPs pensjonsforpliktelse i 2014 enn i 2013. KLP kunne dermed fakturere lavere premie for finansiering av denne forpliktelsesveksten. Øvrige premieinntekter økte sammenlignet med 2013. I sum ble det en moderat vekst i premieinntektene.

ERSTATNINGER

I fjerde kvartal utgjorde utbetalte pensjoner og andre erstatninger 3 705 millioner kroner (3 026), 17 996 millioner kroner for året (11 886). Av dette utgjør 4 364 millioner kroner (178) overføring av forsikringsfond tilhørende forsikringskontrakter som flyttet ut av KLP.

FORVALTNING AV KOLLEKTIVPORTEFØLJEN

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 388,0 milliarder kroner (316,2) og var pr 31.12.2014 investert som vist nedenfor.

Eiendeler	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Alle tall i prosent	31.12.2014	2014	31.12.2013	2013
Aksjer	20,4	13,0	16,9	25,3
Omløpsobligasjoner	21,4	8,4	20,9	0,9
Anleggs-/HTF-obligasjoner	27,6	4,7	28,7	4,8
Utlån	10,9	3,2	10,9	3,5
Eiendom	11,1	6,9	12,5	7,1
Andre finansielle eiendeler	8,7	2,4	10,1	2,5

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer inkludert aksjederivater utgjorde 20,4 prosent. Utviklingen i aksjemarkedet i fjerde kvartal var volatil, men porteføljen ga en avkastning på 4,1 prosent i kvartalet og 13 prosent for hele året.

Omløpsobligasjoner

Omløpsobligasjoner utgjorde 21,4 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen pr 31.12.2014. Rentene fortsatte å falle i fjerde kvartal og porteføljen ga en avkastning på 2,4 prosent siste kvartal og 8,4 prosent for hele 2014.

Obligasjoner til amortisert kost

Investering i obligasjoner som holdes til amortisert kost, utgjorde 27,6 prosent av kollektivporteføljen pr 31.12.2014. Ikke regnskapsførte merverdier var 14,6 milliarder kroner pr 31.12.2014. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av meget kredittverdige institusjoner.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer utgjorde 11,1 prosent (11,1 prosent med eiendomsfond) av kollektivporteføljen pr 31.12.2014. KLP gjennomfører en grundig verdivurdering av sin eiendomsmasse hvert kvartal.

Gjennom året har avkastningskravet for eiendom i Norge vist en nedadgående tendens, også gjennom fjerde kvartal. I sin verdivurdering ved utgangen av kvartalet valgte KLP å vektlegge den økte usikkerheten i den norske økonomien

og har derfor lagt på et risikopåslag på 0,1 prosent på eiendomsverdiene i dette markedet.

Eiendommene i kollektivporteføljen er netto verdiregulert opp med 1 354 millioner kroner gjennom året, hvorav 1 265 millioner i fjerde kvartal inkludert valutaendringer på utenlandske eiendommer. Valutaendringer sikres ved bruk av derivater. Hensyntas valutasikringen, blir verdireguleringen 158 millioner kroner i kvartalet, 667 millioner kroner i året. Verdijustert avkastning i fjerde kvartal ble 1,7 prosent, og 6,9 prosent gjennom året. Med kjøp og ferdigstilte prosjekter i egen regi nådde netto tilgang i eiendomsporteføljen 3 335 millioner kroner i 2014.

KLP åpnet kjøpesenteret Fornebu S i fjerde kvartal. Fornebu S fikk utmerkelsen BREEAM Outstanding som et synlig bevis på byggets energi- og miljøkvaliteter.

Utlån

KLPs utlånsportefølje var ved årsslutt 42,0 milliarder kroner, en økning på 8,0 milliarder kroner gjennom året. Porteføljen består av 37,7 milliarder kroner i utlån til kommuner og virksomheter, og 4,1 milliarder kroner i pantesikrede boliglån. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne tapsavsetninger på boliglån. Porteføljen av utlån forvaltes av KLP Banken.

AVKASTNING PÅ SELSKAPSPORTEFØLJEN

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og innlånt ansvarlig kapital.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med en målsetting om stabil avkastning og vekst i egenkapitalen. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 1,9 prosent i fjerde kvartal og 7,3 prosent for hele 2014.

Datterselskapenes forretningsområder

Privat tjenstepensjon

Gjennom KLP Bedriftspensjon AS tilbyr KLP innskuddsbasert tjenstepensjon til bedrifter i offentlig og privat sektor.

KLP Bedriftspensjon tegnet avtale med 207 nye kunder på innskuddspensjon i 2014, mens 18 kunder valgte å flytte ut. Selskapets samlede forvaltningskapital utgjorde 2 270 millioner kroner ved utgangen av 2014 (1 792).

KLP Bedriftspensjon oppnådde en verdijustert avkastning i kollektivporteføljen på 1,8 prosent i fjerde kvartal, og 6,1 prosent for året.

Selskapet oppnådde et resultat på minus 24,7 millioner kroner for 2014 (-22,9), og ble tilført 25 millioner kroner i egenkapital i tråd med veksten i selskapets balanse.

Skadeforsikring

KLP Skadeforsikring AS er en betydelig leverandør av skadeforsikring til kommuner og fylkeskommuner. Videre har selskapet et større antall kunder innen kommunale foretak og bedrifter i beslektede sektorer, i tillegg til en voksende portefølje av personmarkeds kunder.

KLP Skadeforsikring AS hadde i fjerde kvartal 2014 et resultat før skatt på 136 millioner kroner (49) og 304 millioner kroner (190) for året.

Finansavkastningen var for perioden tilfredsstillende med en samlet avkastning på 1,9 prosent, 6,5 prosent for året.

Det generelle skadekostnadsbildet er positivt, og selskapets totale skadeprosent var 68,8 for året. Ser man bort fra reservejusteringer av skader inntruffet før 2014, var skadeprosenten 86,4, hvorav skadeprosenten for offentlig/bedriftsmarkedet var 88,9 prosent og personmarkedet 80,6 prosent.

Oppløste reserver knyttet til tidligere forsikringsårganger hadde en positiv resultatteffekt på 148 millioner kroner.

Selskapet har opprettholdt en god kapitalbase med solide buffere, og hadde pr 31.12.2014 en kapitaldekning på 44,0 prosent mot myndighetenes minimumsgrense på 8 prosent.

Verdipapirforvaltning

KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondsforvaltning AS utgjør konsernets verdipapir- og forvaltningsmiljø. Totalt ble det forvaltet 371 milliarder kroner ved utgangen av 2014. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av Kommunal Landspensjonskasse og datterselskapene i KLP-konsernet.

Forvaltningen økte med 84 milliarder kroner fra 2013. Netto nytegning i KLPs verdipapirfond fra eksterne investorer og personkunder utgjorde 3,8 milliarder kroner i 2014. Forvaltningsmandatene vinnes i konkurranse med både norske og utenlandske forvaltningsmiljøer.

KLP Kapitalforvaltning AS oppnådde et årsresultat før skatt på 38,9 millioner kroner (19,7) og KLP Fondsforvaltning AS oppnådde et årsresultat før skatt på 17,4 millioner kroner (12,9).

I fjerde kvartal 2014 ble det vedtatt fusjon mellom KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondsforvaltning AS. Den nylig vedtatte lov om forvaltning av alternative investeringsfond åpner for at selskapenes investeringstjenester kan utføres gjennom ett selskap, noe som gjør det mulig å effektivisere virksomheten ved en sammenslåing. Finanstilsynet godkjente fusjonen den 19.12.2014 og fusjonen trådte formelt i kraft 12.01.2015. Det sammenslåtte selskapet drives videre under navnet KLP Kapitalforvaltning AS.

Bankvirksomhet

KLPs bankvirksomhet utføres av underkonsernet KLP Bankholding gjennom selskapene KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. KLP Bankkonsernets formål er finansiering og forvaltning av lån til kommuner, fylkeskommuner og selskaper som utfører offentlige oppgaver, samt gi de som har sin pensjon i KLP gusntige vilkår på finansielle tjenester som boliglån og innskudd.

KLP Boligkreditt AS ble etablert som et nytt datterselskap våren 2014. Selskapet har konsesjon til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i en sikkerhetsmasse bestående av boliglån. Første innlånsemissjon ble gjennomført i tredje kvartal. KLP Boligkreditt AS har i løpet av andre halvår kjøpt boliglån for 1,2 milliarder kroner fra KLP og for 2,0 milliarder kroner fra KLP Banken. Ved årets slutt utgjør boliglån på balansen 3,0 milliarder kroner. Selskapet oppnådde et årsresultat før skatt på 2,8 millioner kroner.

KLPs bankvirksomhet forvalter utlån for 66,1 milliarder kroner, fordelt på 53,5 milliarder til offentlig sektor og bedrifter og 12,6 milliarder kroner i boliglån. Vekst i forvaltede lån i 2014 var 11,1 milliarder kroner (20,2 prosent). Av forvaltede utlån er 41,6 milliarder finansiert av KLP og 24,9 milliarder av bankkonsernet.

Bankvirksomheten oppnådde i 2014 et årsresultat før skatt på 28,3 millioner kroner, mot 86,7 millioner kroner i 2013. Av resultatet for 2013 var 50 millioner kroner knyttet til en engangsinnkomst som følge av et rettslig forlik.

Konsernaktiviteter

Samfunnsansvar

KLP ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling. KLP investerer derfor ytterligere en halv milliard kroner i økt kraftproduksjon basert på fornybare energikilder som sol, vind og vann, i fremvoksende økonomier. Samtidig besluttet KLP i fjerde kvartal å selge seg ut av kullgruveselskaper og kraftselskaper som har en vesentlig del av sine inntekter fra kull. Det er åpenhet om navnene på de 27 selskapene dette omfatter.

KLP vil også kommunisere sin forventning til selskapene der KLP er medeier, at de skal rapportere sine klimagassutslipp og sine ambisjoner om å redusere disse.

Gjennom et samarbeid med Norfund har KLP investert i fornybar energi i tre afrikanske land, og i desember ble første investering i en solpark i Honduras i Mellom-Amerika gjennomført. KLP deltar også i et investeringsfelleskap med formål om å investere i banker i fremvoksende økonomier. Gjennom disse investeringene er målet både å oppnå god avkastning og bidra til en bærekraftig utvikling.

Fremtidsutsikter

KLP opplever sterk vekst i antall kunder og pensjonsberettigede medlemmer. Tilflytting av nye kunder vil også prege driften i 2015. KLP har en unik mulighet til å utnytte de stordriftsfordelene den store veksten medfører på en måte som kommer nye og eksisterende kunder til gode gjennom god service og effektiv drift

til en meget konkurransedyktig pris. Selskapet fortsetter derfor sitt arbeid med å automatisere og effektivisere saksbehandling. Det er gledelig å kunne konstatere at oppreserveringen for langt liv (K2013) var på plass ved inngangen til 2014. Med reserver i tråd med nye levealdersforutsetninger, kan selskapet bruke fremtidige avkastningsresultater til å styrke kundebuffer og tilbakeføre overskudd til kundenes premiefond, slik dette tidligere har vært praktisert.

KLP-konsernets produkter rettet mot medlemmene vinner stadig større tilslutning, og det ventes at denne utviklingen vil fortsette gjennom 2015. Satsingen mot bedriftsmarkedet vil bli intensivert med tanke på å bygge en større og mer robust portefølje.

Det er fortsatt stor usikkerhet om den økonomiske utviklingen både globalt og i Norge. Dette ble forsterket ved fallet i oljepris i fjerde kvartal. Usikkerheten rundt både offshore- og landbasert oljevirkosomhet er markant, samtidig som både lavere oljepris og svakere krone kan gi vekstimpulser internasjonalt og for norsk landbasert industri. Den svært lave renten vil være en utfordring over tid.

KLP har imidlertid gode finansielle buffere og kan derfor ha en langsiktighet i sin forvaltning som sikrer forutsigbare og stabile resultater.

Oslo, 25.februar 2015

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap

Liv Kari Eskeland
Leder

Egil Johansen
Nestleder

Marit Torgersen

Jan Helge Gulbrandsen

Anita Krohn Traaseth

Tom Tvedt

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultatregnskap

KLP konsern

Note	Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
4	Premieinntekter for egen regning	8 157	5 655	63 611	31 883
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 325	4 194	12 185	12 349
	Netto renteinntekter bank	41	34	133	122
	Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	4 972	3 222	13 809	9 217
9	Netto inntekter fra investeringseiendommer	2 029	868	4 054	2 490
5	Andre inntekter	258	194	871	696
	Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter	-1 408	-1 846	-3 343	-4 605
	Sum netto inntekter	17 375	12 321	91 321	52 152
	Erstatninger for egen regning	-3 830	-3 194	-18 643	-12 503
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-6 002	-6 958	-51 930	-30 324
6	Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-607	-31	-807	-390
7	Driftskostnader	-363	-319	-1 167	-1 191
8	Andre kostnader	-222	-176	-800	-659
	Sum kostnader	-11 024	-10 677	-73 347	-45 068
	Driftsresultat	6 352	1 644	17 974	7 084
	Til/fra kursreguleringsfond i livsforsikring	-1 234	2 216	-9 130	-1 148
	Til tilleggsavsetninger i livsforsikring	-3 582	-1	-3 581	1
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-1 689	-3 451	-4 074	-4 781
	Resultat før skatt	-153	409	1 189	1 157
	Skattekostnad ¹	-91	-88	-324	-208
	Resultat	-244	321	864	949
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	-81	-112	-218	-112
	Justering av forsikringsforpliktelsene	272	-289	698	-1 094
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-129	0	-129	0
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	61	-401	350	-1 206
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	38	5	195	24
	Valutaomregning utenlandske datterselskaper	-267	298	-678	1 101
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	130	0	130	0
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	-99	304	-352	1 125
	Sum utvidet resultat	-37	-98	-2	-80
	Totalresultat	-282	224	862	869

¹ Skattekostnad er inkludert minoritetens andel med 114 (76) millioner kroner

Balanse

KLP konsern

Note	Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
	Utsatt skattefordel	88	0
	Andre immaterielle eiendeler	448	377
	Varige driftsmidler	1 198	1 040
	Investeringer i tilknyttede selskap	4	4
9,12	Investeringseiendom	44 467	39 744
10,15	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	30 620	31 758
10,15	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	86 974	67 272
10,12,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	2 269	2 121
10,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	64 741	53 260
10,12,15	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	152 489	122 398
10,12	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	101 367	73 239
10,12,15	Finansielle derivater	1 785	1 661
10	Fordringer	1 345	2 924
10	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	842	578
	Kontanter og bankinnskudd	2 257	2 880
	SUM EIENDELER	490 894	399 257
	Innskutt egenkapital	9 173	7 659
	Opptjent egenkapital	8 471	7 609
	SUM EGENKAPITAL	17 644	15 268
10,11	Fondsobligasjonslån	1 253	919
10,11	Ansvarlig lånekapital	3 423	3 151
19	Pensjonsforpliktelser	755	623
16	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	379 912	313 227
10,16	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	842	578
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 555	2 623
10,11	Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	18 468	17 217
10,11	Gjeld til kredittinstitusjoner	5 220	3 249
10,11	Gjeld til og innskudd kunder	6 251	4 407
10,12	Finansielle derivater	11 549	1 948
	Utsatt skatt	170	98
18	Annen kortsiktig gjeld	5 885	7 200
	Minoritetsinteresse klassifisert som gjeld	36 968	28 750
	SUM GJELD	473 251	383 989
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	490 894	399 257
	Betingede forpliktelser	13 256	8 539

Egenkapitaloppstilling

KLP konsern

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	7 609	15 268
Resultat		864	864
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		350	350
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		-352	-352
Sum utvidet resultat		-2	-2
Sum totalresultat		862	862
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 514		1 514
Sum transaksjoner med eierne	1 514		1 514
Egenkapital 31.12.2014	9 173	8 471	17 644

2013 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2013	6 891	6 739	13 630
Resultat		949	949
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-1 206	-1 206
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		1 125	1 125
Sum utvidet resultat		-80	-80
Sum totalresultat		869	869
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	768		768
Sum transaksjoner med eierne	768		768
Egenkapital 31.12.2013	7 659	7 609	15 268

Kontantstrømoppstilling

KLP konsern

Millioner kroner	01.01.2014- 31.12.2014	01.01.2014- 30.09.2014	01.01.2014- 30.06.2014	01.01.2014- 31.03.2014	01.01.2013- 31.12.2013
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	-3 802	-983	110	504	2 579
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-162	-105	-69	-31	-88
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	3 342	1 593	-270	-235	-2 961
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-622	505	-229	239	-470
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	2 880	2 880	2 880	2 880	3 350
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	2 257	3 385	2 651	3 119	2 880

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak av lån og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KLP konsern

Note 1

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for perioden 01.01.2014 – 31.12.2014.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

De samme regnskapsprinsippene (med unntak av regnskapsprinsippene beskrevet nedenfor) og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i siste årsregnskap.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2013. Dette ligger tilgjengelig på KLPs hjemmeside klp.no.

Regnskapsprinsipper

Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som er trådt i kraft for regnskapsåret 2014 og som har hatt effekt for det avlagte kvartalsregnskapet:

IFRS 10 Konsernregnskap

Standarden erstatter definisjon av når en investor har kontroll som innebærer konsolideringsplikt som tidligere var definert i IAS 27 «Konsolidert og separat finansregnskap», og SIC-12 «Konsolidering – spesialforetak (special purpose entities)». IAS 27 har i den sammenheng endret navn til «Separat finansregnskap» og inneholder ikke lenger bestemmelser om konsolidering. I denne forbindelse er det også endringer i IFRS 11 «Felleskontrollert virksomhet», IFRS 12 «Noteopplysninger om investeringer i andre enheter» og IAS 28 «Investeringer i tilknyttede foretak».

Definisjonen av om det foreligger kontroll som utløser konsolideringsplikt etter IFRS 10 er noe endret fra tidligere. Etter IFRS 10 kontrollerer en investor et foretak som det er investert i når investor er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning (herunder stordriftsfordeler og synergier) fra sitt engasjement i foretaket som det er investert i, og som har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over foretaket som det er investert i.

Kontrollmodellen består av tre elementer: Makt, avkastning og koblingen mellom makt og avkastning.

Aktivitet: Identifisere hvilke aktiviteter i foretaket som anses som de «relevante aktiviteter», altså de som mest påvirker avkastningen fra enheten.

Makt: Avklare hvem, om noen, som har makt, dvs. har eksisterende rettigheter som gir en nåværende rett til å styre de relevante aktivitetene.

Avkastning: Vurdere om investor er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning som følge av involveringen med foretaket.

Det er ingen endring hvordan konsolidering gjennomføres.

Den endrede definisjonen av kontroll i IFRS 10 har medført at KLP nå anser at det foreligger kontroll som medfører konsolideringsplikt for en stor andel av KLPs investeringer i verdipapirfond. Disse er nå fullt ut konsolidert i regnskapet fra 1. kvartal 2014. Sammenligningstallene som vises i resultat- og balanse (31.12.2013) er omarbeidet tilsvarende slik at de verdipapirfond hvor KLP hadde kontroll 1. januar 2014 også er konsolidert inn i sammenligningstallene. Minoritetens andel er regnskapsmessig klassifisert som gjeld.

Det har i tillegg vært foretatt reklassifiseringer i 2014 som har medført endring i sammenligningstall for 2013.

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER (FORTS.)

Nedenfor vises hvilke regnskapsposter på sammenlignings-tallene som er berørt, og med hvilken effekt:

Resultat KLP Konsern Millioner kroner	Endring: Året 2013
Netto avkastning fra finansielle eiendeler	2 464
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	2 301
Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter	-4 605
Sum netto inntekter	160
Driftsresultat	160
Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	1.103
Resultat før skatt	1.264
Skattekostnad	-160
Resultat	1.103
Justering av forsikringsforpliktelser	-1.103
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-1.103
Sum utvidet resultat	-1.103
Resultat	0

Balanse KLP Konsern Millioner kroner	Endring: 31.12.2013
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	10 182
Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	18 942
Finansielle derivater	293
Fordringer	98
Kontanter og bankinnskudd	-16
Sum eiendeler	29 500
Minoritetens andel av avsetning i livsforsikring	28 750
Gjeld til kredittinstitusjoner	1
Finansielle derivater	282
Utsatt skatt	4
Annen kortsiktig gjeld	463
Sum gjeld	29 500

IFRS 11 Felleskontrollert virksomhet

Denne standarden skal anvendes av alle foretak som er part i en felleskontrollert ordning. En felleskontrollert ordning er en ordning der to eller flere parter har felles kontroll, dvs at partene er bundet av en kontraktmessig avtale og at den kontraktmessige avtalen gir to eller flere av disse partene felles kontroll over den felleskontrollerte ordningen.

Note 2 NØKKELTALL - AKKUMULERT

Millioner kroner	4. kvartal 2014	3. kvartal 2014	2.kvartal 2014	1. kvartal 2014	4. kvartal 2013	3. kvartal 2013	2. kvartal 2013	1. kvartal 2013
KLP Konsern								
Resultat før skatt	1 189	1 342	799	378	1 157	748	-206	262
Forvaltningskapital	490 894	470 331	442 463	421 491	399 257	402 258	407 980	366 888
Egenkapital	17 644	17 893	16 032	15 645	15 268	15 100	14 150	13 874
Kapitaldekning	9,2 %	9,2 %	9,2 %	9,8 %	10,0 %	10,0 %	9,7 %	10,2 %
Antall ansatte i konsernet	899	886	877	863	856	849	839	825
Kommunal Landspensjonskasse								
Resultat før skatt	959	1 439	800	319	950	776	527	263
Premieinntekter for egen regning	62 454	54 570	37 414	26 192	30 860	25 487	20 475	10 428
- herav tilflyttet premiereserve	30 175	30 970	21 072	21 580	5 932	5 988	5 888	5 925
Erstatninger for egen regning	17 996	14 292	10 597	7 222	11 886	8 860	5 808	2 930
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	4 364	4 213	4 106	4 106	178	178	177	165
Eiendeler i kollektivporteføljen	387 982	363 999	346 495	336 599	316 194	315 910	316 305	288 541
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	1 958	1 890	1 850	1 809	1 744	1 686	1 635	1 584
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	378 602	367 814	350 962	335 180	312 127	303 906	298 324	289 216
- herav fond med garantert avkastning	331 240	325 401	310 159	300 475	279 840	273 039	269 223	259 581
Ansvarlig kapital	19 951	19 393	18 115	18 159	18 036	16 953	16 240	16 132
Risikoresultat	701	422	78	54	235	147	66	90
Avkastningsresultat	5 059	1 390	1 220	604	9 863	3 468	2 135	899
Administrasjonsresultat	345	261	123	36	156	119	81	30
Soliditetskapital	73 909	64 842	59 459	52 469	46 897	50 640	45 492	48 408
Solvensmargindekning	228 %	213 %	209 %	215 %	229 %	224 %	219 %	229 %
Kapitaldekning	9,5 %	9,6 %	9,6 %	10,1 %	10,3 %	10,4 %	10,1 %	10,6 %
Kjernekapitaldekning	8,1 %	8,1 %	8,0 %	8,5 %	8,7 %	8,6 %	8,2 %	8,7 %
Bokført avkastning kollektivporteføljen	4,3 %	2,6 %	1,8 %	0,9 %	6,4 %	3,4 %	2,2 %	1,1 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	6,9 %	4,9 %	3,6 %	1,4 %	6,7 %	4,5 %	2,8 %	2,2 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	6,7 %	4,7 %	3,5 %	1,1 %	8,8 %	5,5 %	3,2 %	2,6 %
Avkastning selskapsporteføljen	7,3 %	5,3 %	4,0 %	1,2 %	5,7 %	4,3 %	3,0 %	1,0 %
KLP Skadeforsikring AS								
Resultat før skatt	304,2	168,2	137,2	13,6	189,9	140,7	78,2	51,8
Forfalt bruttopremie	921,3	781,9	667,1	490,0	832,2	712,8	610,4	436,2
Premieinntekter for egen regning	841,9	622,8	410,0	201,9	728,2	535,0	350,3	171,9
Egenkapital	907,7	883,0	873,1	791,5	787,7	712,8	670,8	640,4
Skadeprosent	68,8 %	76,1 %	71,8 %	91,5 %	77,5 %	76,3 %	79,6 %	84,0 %
Combined-ratio	91,9 %	97,9 %	95,7 %	116,6 %	103,7 %	101,4 %	103,9 %	109,5 %
Avkastning på midler til forvaltning	6,5 %	4,6 %	3,5 %	1,4 %	6,5 %	4,6 %	2,9 %	2,1 %
Kapitaldekning	44,0 %	37,9 %	37,0 %	37,1 %	40,0 %	31,6 %	32,0 %	30,9 %
Ansvarlig kapital	895,4	770,1	771,5	770,5	614,6	580,7	578,5	577,7
Årlig premievolum person	295,7	274,2	259,0	242,7	226,5	204,8	191,7	175,5
Årlig premievolum arbeidsgiver	629,5	634,6	649,9	644,7	612,6	594,3	585,5	595,5
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året.)	57,0	41,1	16,5	20,7	138,9	71,6	43,6	21,0

Note 2 NØKKELTALL - AKKUMULERT (FORTS.)

Millioner kroner	4. kvartal 2014	3. kvartal 2014	2.kvartal 2014	1. kvartal 2014	4. kvartal 2013	3. kvartal 2013	2. kvartal 2013	1. kvartal 2013
KLP Bedriftspensjon AS								
Resultat før skatt	-24,7	-15,7	-9,3	-5,6	-22,9	-14,6	-10,4	-6,1
Premieinntekter for egen regning	409,9	324,8	258,2	191,4	385,5	274,3	180,1	115,3
- herav tilflyttet premiereserve	149,3	138,5	135,1	132,7	197,9	144,6	95,4	75,4
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	2 152,2	2 055,3	1 997,1	1 899,5	1 677,8	1 556,6	1 442,3	1 385,4
- herav fond med garantert avkastning	1 310,3	1 153,7	1 137,8	1 133,4	1 017,5	992,4	941,1	928,3
Avkastningsresultat	17,3	11,5	12,0	1,8	7,6	6,1	5,9	4,2
Risikoresultat	5,2	3,3	3,2	3,0	2,3	2,2	1,4	1,9
Administrasjonsresultat	-30,7	-22,1	-14,5	-7,6	-32,3	-22,0	-15,2	-8,7
Ansvarlig kapital	84,5	92,6	100,3	79,2	84,8	97,4	97,4	41,7
Soliditetskapital	265,4	239,8	235,4	197,8	189,8	184,9	183,9	133,3
Solvensmargindekning	167 %	184 %	188 %	161 %	198 %	225 %	250 %	129 %
Kapitaldekning	12,7 %	14,2 %	15,6 %	12,9 %	14,7 %	16,6 %	17,6 %	7,7 %
Bokført kapitalavkastning kollektivporteføljen	4,6 %	3,5 %	2,7 %	1,0 %	4,0 %	3,0 %	1,8 %	1,2 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivporteføljen	6,1 %	4,3 %	3,2 %	1,2 %	6,2 %	4,2 %	2,6 %	1,8 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	8,8 %	6,9 %	6,1 %	1,7 %	13,5 %	8,4 %	4,7 %	4,6 %
Avkastning selskapsporteføljen	3,6 %	2,5 %	1,9 %	0,8 %	3,1 %	2,1 %	1,4 %	1,2 %
KLP Banken Konsern								
Resultat før skatt	28,3	31,0	30,9	13,8	86,7	77,2	68,9	9,3
Netto renteinntekter	133,1	92,4	60,8	31,4	122,1	88,0	54,7	24,3
Øvrige driftsinntekter	68,0	50,6	33,7	16,7	65,9	47,5	31,7	16,2
Driftskostnader og avskrivninger	-157,4	-105,3	-69,8	-38,2	-144,7	-104,9	-64,0	-34,7
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-14,4	-6,7	6,3	3,9	43,8	46,6	46,5	3,5
Innskudd	6 251	5 486	5 079	4 706	4 407	4 165	3 957	3 459
Utlån med pant i bolig	8 608	6 527	5 840	4 817	4 484	4 134	3 615	1 883
Utlån med offentlig garanti	16 338	16 045	16 314	16 560	16 833	17 891	18 675	20 174
Misligholdte lån	0	18	8	10	10	12	13	7
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	21 687	20 244	19 604	19 753	19 982	20 699	21 333	21 718
Andre innlån	0	0	0	1	1	0	0	0
Forvaltningskapital	29 758	27 674	26 446	26 104	26 010	26 611	26 983	27 019
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	27 883	26 842	26 228	26 057	27 146	27 447	27 632	27 650
Egenkapital	1 285	1 289	1 290	1 279	1 290	1 286	1 280	1 223
Rentenetto	0,48 %	0,34 %	0,23 %	0,12 %	0,45 %	0,32 %	0,20 %	0,09 %
Resultat av ordinær drift før skatt	0,10 %	0,12 %	0,12 %	0,05 %	0,32 %	0,28 %	0,25 %	0,03 %
Egenkapitalavkastning før skatt	2,24 %	2,40 %	2,42 %	1,07 %	7,15 %	6,35 %	5,66 %	0,76 %
Kapitaldekning	16,7 %	18,4 %	20,1 %	20,2 %	19,6 %	18,3 %	18,2 %	20,4 %
Antall personkunder	33 104	30 822	29 670	28 623	27 287	26 215	25 263	27 727
Herav medlemmer i KLP	22 291	20 627	19 808	19 145	18 181	17 316	16 261	15 703
KLP Kapitalforvaltning AS og KLP Fondforvaltning AS								
Resultat før skatt	56,3	42,8	11,7	-14,0	32,6	22,9	9,3	-0,4
Totale midler til forvaltning	370 840	344 133	326 200	314 584	287 077	276 349	269 922	267 845
Midler forvaltet for eksterne kunder	36 130	31 129	30 151	28 157	28 171	25 813	24 452	23 432

Note 3 SEGMENTINFORMASJON – RESULTAT ETTER IFRS PR. VIRKSOMHETSOMRÅDE

Tidsrekke resultat - kvartalstall Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Sum inntekter	17 198	12 321	91 278	52 152
Sum kostnader	-17 351	-11 912	-90 089	-50 995
Konsernresultat før skatt	-153	409	1 189	1 157
RESULTAT FOR VIRKSOMHETSOMRÅDER				
Livsforsikring ¹	-301	340	799	847
Skadeforsikring	136	49	304	190
Bank	-3	9	28	87
Kapitalforvaltning	14	10	56	33
Øvrig virksomhet	1	0	1	1
Konsernresultat før skatt	-153	409	1 189	1 157
Poster i utvidet resultat (Livsforsikring)	-37	-98	-2	-80

¹ Resultat etter overføring av 1 211 mill. i 4. kvartal 2014 fra selskap til kunder for refusjon av oppreservering for langt liv. Beløpet utgjør 1 559 mill. for hele 2014.

Note 4 PREMIEINTEKTER FOR EGEN REGNING

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Forfalte premier, brutto	8 952	5 595	33 300	25 691
Avgitte gjenforsikringspremier	-11	63	-12	62
Overføring av premiereserve fra andre ¹	-784	-3	30 324	6 129
Sum premieinntekter for egen regning	8 157	5 655	63 611	31 883

¹ «Overføring av premiereserver fra andre» for 4. kvartal 2014 og 2013 er negativ. Årsaken til dette er at KLP først ved endelig sluttavregning for tilflytting av nye kunder får opplyst kundenes respektive fordeling mellom premiereserve, tilleggsavsetninger og premiefond. Ved sluttavregningen gjøres det derfor en ompostering fra premiereserve til premiefond og tilleggsavsetninger.

Note 5 ANDRE INNTEKTER

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Tilskudd AFP	211	169	775	651
Øvrige inntekter	47	25	95	45
Sum andre inntekter	258	194	871	696

Note 6 RENTEKOSTNAD OG VERDIENDRING ANSVARLIGE LÅN OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
ANSVARLIGE LÅN				
Rentekostnader ¹	-53	-41	-165	-157
Verdiendring	-325	-32	-259	-244
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	-378	-73	-424	-400
FONDSOBLIGASJONSLÅN				
Rentekostnader	-15	-11	-49	-45
Verdiendring	-214	54	-333	55
Sum rentekostnader og verdiendring fondsobligasjonslån	-229	42	-382	10
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-607	-31	-807	-390

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ene ansvarlige lånet er utstedt i euro, mens det andre ansvarlige lånet og fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen. På fondsobligasjonslånet er det benyttet sikringsbokføring (virkelig verdisikring). De to ansvarlige lånene er valutasikret gjennom investeringer i tilsvarende valuta. Sikringseffekten oppnås ved at både innlån og investering bokføres til dagskurs. Bruken av sikring innebærer i praksis en minimal total resultateffekt hvis man hensyntar sikringsobjekt og sikringsinstrument samlet. For mer informasjon vedrørende sikring og betingelser på de ansvarlige lånene og fondsobligasjonslånet henvises det til siste publiserte årsrapport.

Note 7 DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Personalkostnader	260	198	736	726
Avskrivninger	27	25	109	103
Andre driftskostnader	76	96	322	362
Sum driftskostnader	363	319	1 167	1 191

Note 8 ANDRE KOSTNADER

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Kostnader AFP	211	169	775	650
Andre kostnader	11	7	25	9
Sum andre kostnader	222	176	800	659

Note 9 INVESTERINGSEIENDOM

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
RESULTAT: NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGSEIENDOMMER				
Netto leieinntekter m.v.	527	508	2 073	1 862
Justering av tidligere års inntekter	0	320	0	320
Verdiregulering	1 255	361	1 303	1 409
Valutaomregning utenlandske datterselskaper	248	- 321	678	- 1 101
Netto inntekter fra investeringseiendommer	2 029	868	4 054	2 490

Millioner kroner	2014	2013
BALANSE: INVESTERINGSEIENDOM		
Investeringseiendom 01.01	39 744	32 322
Verdiregulering inkl. valutaomregning	1 303	1 409
Netto tilgang	3 357	6 003
Øvrige endringer	63	10
Investeringseiendom 31.12	44 467	39 744

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi av investeringer notert i et aktivt marked er basert på gjeldende kjøpskurs. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje-anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salgs- / kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises som hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. For de papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing prises teoretisk. Ved teoretisk prising benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år. Rentedifferansekurvene mottas fra Nordic Bond Pricing. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra flere ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på

samme rentekurver som direktelånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin. Garantier handles bilateralt (OTC) og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs og prises derfor ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markedspris på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kreditt-vurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler – triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagsjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle marginen ble satt. Konsernets utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagsjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kreditt-rating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Gjeld til kredittinstitusjoner

Disse transaksjonene verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspredjusteringer innhentet i markedet.

n) Fordringer på kredittinstitusjoner, utlån til privatpersoner og innskudd fra kunder

Alle utlån og innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

o) Ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

p) Utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

q) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond og fondenes virkelig verdi baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene.

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

Millioner kroner	31.12.14		31.12.13	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Norske hold til forfall obligasjoner	10 384	11 831	12 359	13 144
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	20 236	19 223	19 400	20 484
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	30 620	31 054	31 758	33 628
GJELDSINSTRUMENTER KLASIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Norske obligasjoner	27 640	31 527	25 007	26 389
Utenlandske obligasjoner	59 307	69 685	42 237	44 485
Andre fordringer	27	27	29	29
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	86 974	101 239	67 272	70 903
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET				
Utlån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	2 269	2 269	2 121	2 121
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	2 269	2 269	2 121	2 121
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Lån med sikkerhet i pant	16 536	18 168	11 286	11 505
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	48 205	48 602	41 975	42 519
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	64 741	66 770	53 260	54 024
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT				
Norske obligasjoner	51 342	51 342	43 752	43 752
Norske sertifikater	6 641	6 641	9 617	9 617
Utenlandske obligasjoner	72 998	72 998	53 661	53 661
Plassering hos kredittinstitusjoner	21 508	21 508	15 368	15 368
Sum gjeldsinstrumenter	152 489	152 489	122 398	122 398
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT				
Aksjer	94 610	94 610	68 269	68 269
Aksjefond	6 184	6 184	4 308	4 308
Eiendomsfond	493	493	658	658
Alternative investeringer	81	81	4	4
Sum egenkapitalinstrumenter	101 367	101 367	73 239	73 239
FORDRINGER				
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	1 013	1 013	2 366	2 366
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	19	19	100	100
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	0	0	17	17
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	10	10	11	11
Andre fordringer	303	303	431	431
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	1 345	1 345	2 924	2 924

Note 10 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Millioner kroner	31.12.14		31.12.13	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Fondsobligasjonslån	1 253	1 262	919	919
Ansvarlige lånekapital	3 423	3 508	3 151	3 234
Gjeld til kredittinstitusjoner ¹	3 219	3 219	2 765	2 765
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	18 468	18 468	17 217	17 217
Gjeld til og innskudd fra kunder	6 251	6 251	4 407	4 407
Sum finansiell gjeld	32 614	32 708	28 459	28 542
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Gjeld til kredittinstitusjoner ¹	2 001	2 001	485	485
Sum finansiell gjeld	2 001	2 001	485	485
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	842	842	578	578
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	842	842	578	578

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost.

Millioner kroner	31.12.14		31.12.13	
	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Valutaterminer	455	10 236	822	1 233
Renteswapper	591	1 313	667	650
Rente- og valutaswapper	312	0	52	65
Aksjeopsjoner	427	0	120	0
Sum finansielle derivater	1 785	11 549	1 661	1 948

Note 11 INNLÅN

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.12.2014	Bokført verdi 31.12.2013
EVIGVARENDE ANSVARLIG LÅN						
Kommunal Landspensjonskasse	2 372	EUR	Fast ¹	Evigvarende	2 825	2 599
Kommunal Landspensjonskasse	554	JPY	Fast ²	Evigvarende	599	552
Sum ansvarlige lån	2 926				3 423	3 151
FONDSOBLIGASJONSLÅN						
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ³	2034	1 253	919
Sum fondsobligasjonslån	984				1 253	919

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2017.

² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2016.

³ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

Note 11 INNLÅN (FORTS.)

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.12.2014	Bokført verdi 31.12.2013
OBLIGASJONER MED FORTRINNSRETT						
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2014	0	1 001
KLP Kommunekreditt AS	0	SEK	Flytende	2015	0	474
KLP Kommunekreditt AS	1 300	NOK	Flytende	2015	1 301	4 304
KLP Kommunekreditt AS	542	NOK	Fast	2015	554	2 555
KLP Kommunekreditt AS	3 360	NOK	Flytende	2016	3 370	3 009
KLP Kommunekreditt AS	1 000	NOK	Fast	2017	1 014	1 015
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2017	4 011	3 009
KLP Kommunekreditt AS	3 500	NOK	Flytende	2018	3 506	1 003
KLP Kommunekreditt AS	2 000	NOK	Flytende	2019	2 001	0
KLP Kommunekreditt AS	750	NOK	Fast	2020	752	752
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2017	603	0
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2019	601	0
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2021	602	0
Verdijusteringer					154	95
Sum obligasjoner med fortrinnsrett	18 252				18 468	17 217
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER						
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2014	0	1 052
KLP Banken AS	600	NOK	Flytende	2015	603	609
KLP Banken AS	800	NOK	Flytende	2016	803	602
KLP Banken AS	300	NOK	Fast	2017	308	301
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2017	501	0
KLP Banken AS	200	NOK	Fast	2018	203	202
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2018	503	0
KLP Banken AS	300	NOK	Flytende	2019	300	0
KLP Alfa Global Rente	1 282	NOK	Fast	2015	1 282	0
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2014	0	483
Kommunal Landspensjonskasse	719	NOK/EUR/USD	Flytende	2015	719	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	5 201				5 220	3 249
GJELD TIL OG INNSKUDD FRA KUNDER ⁴						
Privat	5 062	NOK			5 062	3 700
Næring	1 189	NOK			1 189	707
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	6 251				6 251	4 407
Sum innlån	33 613				34 615	28 942

⁴ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	44 467	44 467
Tomter	0	0	869	869
Bygg	0	0	43 598	43 598
Utlån til virkelig verdi	0	2 269	0	2 269
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	83 231	47 722	0	130 953
Sertifikater	4 047	2 593	0	6 641
Obligasjoner	67 012	45 129	0	112 140
Obligasjonsfond	12 172	0	0	12 172
Utlån og fordringer	18 232	3 303	0	21 536
Aksjer og andeler	91 222	3 591	6 554	101 367
Aksjer	90 117	3 017	977	94 110
Aksjefond	1 105	0	0	1 105
Spesialfond	0	81	0	81
Private Equity	0	0	5 578	5 578
Finansielle derivater	0	1 785	0	1 785
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	192 685	58 670	51 022	302 377
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	11 549	0	11 549
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	719	1 283	0	2 002
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	719	12 832	0	13 550

¹ Linjen Gjeld til kredittinstitusjoner i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 209 millioner kroner per 31.12.2014

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	39 744	39 744
Tomter	0	0	932	932
Bygg	0	0	38 812	38 812
Utlån til virkelig verdi	0	2 121	0	2 121
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	61 301	45 710	0	107 011
Sertifikater	3 985	5 600	0	9 585
Obligasjoner	46 009	40 110	0	86 119
Obligasjonsfond	11 307	0	0	11 307
Utlån og fordringer	9 840	5 547	0	15 387
Aksjer og andeler	67 605	918	4 717	73 239
Aksjer	66 683	256	689	67 627
Aksjefond	923	0	79	1 001
Eiendomsfond	0	658	0	658
Spesialfond	0	4	0	4
Private Equity	0	0	3 949	3 949
Finansielle derivater	0	1 661	0	1 661
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	138 746	55 957	44 460	239 163
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	1 948	0	1 948
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	485	0	0	485
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	485	1 948	0	2 433

Endringer i nivå 3, verdipapirer	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	4 717	3 262
Solgt	-674	-632
Kjøpt	1 472	1 271
Urealiserte endringer	1 041	817
Utgående balanse 31.12	6 554	4 717
Realisert gevinst/tap	182	30

Note 12 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	39 744	32 322
Netto tilgang	1 140	6 003
Urealiserte endringer	1 303	1 409
Øvrige endringer	2 281	10
Utgående balanse 31.12	44 467	39 744
Realisert gevinst/tap	0	0
Utgående balanse 31.12	51 022	44 460

Urealiserte endringer og Realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet. Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 10, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring på 2 551 millioner kroner pr 31.12.2014 og 2 223 millioner kroner pr 31.12.2013. Investeringseiendom er forøvrig lagt til i denne noten, da det er utvidede krav til opplysninger rundt virkelig verdi som nå også omfatter investeringseiendom som måles til virkelig verdi i konsernet. Alt av investeringsiendom inngår i nivå 3.

Investeringsvalgporteføljen er ikke inkludert i tabellen.

Investeringsvalgporteføljen har 841 millioner kroner i finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, alt i nivå 1. Per 31.12.2014 vil de 841 millioner kronene inngå med 398 millioner i aksjer og andeler i nivå 1, 443 millioner kroner i gjeldsinstrumenter til virkelig verdi i nivå 1 og det resterende er utlån og fordringer i nivå 1.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I 4. kvartal 2014 er det flyttet 36 millioner fra nivå 1 til nivå 2 og det er flyttet 213 millioner fra nivå 2 til nivå 1. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt. Ingen flyttinger er gjort til nivå 3. Alle endringer i nivå gjelder aksjer og endring i likviditet; basert på regler knyttet til handelsdager og omsetning.

Som følge av innføringen av IFRS 10 fom. 1. kvartal 2014 legges det til grunn en fullt konsolidert balanse i tråd med de nye reglene om innkonsolidering av enheter hvor det er kontroll.

Note 13 LIKVIDITETSRISIKO

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

31.12.14 Millioner kroner	Innen					Sum
	1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	
Ansvarlig lån	0	167	3 506	0	0	3 673
Fondsobligasjonslån	0	55	218	273	1 448	1 994
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	6 251	0	0	0	0	6 251
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	2 190	15 789	1 474	0	19 453
Gjeld til kredittinstitusjoner	8 294	680	2 747	0	0	11 721
Finansielle derivater	6 200	3 288	1 779	199	-45	11 420
Leverandørgjeld	670	0	0	0	0	670
Betingede forpliktelser	13 256	0	0	0	0	13 256
Sum	35 952	6 379	24 040	1 946	1 402	68 437

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 1 959 millioner kroner, derivater med forfall mellom 1-12 mnd. med 639 millioner kroner, derivater med forfall mellom 1-5 år med 47 millioner kroner og forfall mellom 5-10 år med 58 millioner kroner. Call money med forfall innen en mnd. reduseres med 118 millioner. Totalt beløp for innfrielse av de finansielle forpliktelsene for konsernet blir da 65 619 millioner kroner.

31.12.13 Millioner kroner	Innen					Sum
	1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	
Ansvarlig lån	0	154	3 385	0	0	3 539
Fondsobligasjonslån	0	44	177	221	1 322	1 764
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	4 407	0	0	0	0	4 407
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 245	16 092	819	0	18 157
Gjeld til kredittinstitusjoner	485	1 061	1 798	0	0	3 344
Finansielle derivater	566	401	893	224	128	2 212
Leverandørgjeld	692	0	0	0	0	692
Betingede forpliktelser	8 539	0	0	0	0	8 539
Sum	14 689	2 905	22 346	1 263	1 450	42 654

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 49,1 millioner. Totalt beløp for innfrielse av de finansielle forpliktelsene for konsernet blir da 42 605 millioner kroner.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som konsernet har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av konsernets eiendeler er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at konsernet til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning forvalter konsernets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

Tabellen over viser finansielle forpliktelser konsernet har samlet på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Note 14 RENTERISIKO

31.12.14 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.14- 31.12.14	Sum	Sum justert for minorite- tens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	14	14	9
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	21	10	-100	-95	-226	-79	-469	-404
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-40	-77	-1 095	-1 669	-1 298	241	-3 937	-1 207
Rentefondsandeler	-639	0	0	0	0	28	-611	-3 092
Spesialfond	-20	28	0	-3	0	9	14	8
Utlån og fordringer	-2	-4	0	0	0	84	78	78
Utlån	0	0	0	0	0	185	185	185
Sum eiendeler	-680	-43	-1 195	-1 766	-1 524	487	-4 722	-4 416
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-62	-62	-62
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	4	42	47	0	-215	-122	-122
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-5	11	161	110	2	75	355	293
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	72	33	0	105	105
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-6	-6	-6
Sum forpliktelser	-5	15	203	229	35	-208	269	208
Sum før skatt	-685	-28	-992	-1 537	-1 488	279	-4 452	-4 209
Sum etter skatt	-500	-21	-724	-1 122	-1 087	203	-3 250	-3 072

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

Note 14 RENTERISIKO (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm		Sum justert for minorite- tens andel
						01.01.13- 31.12.13	Sum	
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	7	7	3
Alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2	11	-158	-130	-122	-42	-439	-447
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-36	-84	-898	-1 032	-767	205	-2 612	-776
Rentefondsandeler	-582	0	0	0	0	27	-556	-2 146
Spesialfond	-38	-38	4	-5	0	7	-70	-1
Utlån og fordringer	-1	-8	-4	0	0	92	79	79
Utlån	0	0	0	0	0	147	147	147
Sum eiendeler	-656	-119	-1 055	-1 167	-889	449	-3 437	-3 135
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-44	-44	-44
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	86	50	0	-154	-19	-19
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-16	8	176	86	2	71	326	249
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	55	16	0	72	72
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-6	-6	-6
Sum forpliktelser	-16	8	262	191	18	-134	329	251
Sum før skatt	-672	-111	-793	-976	-871	315	-3 108	-2 884
Sum etter skatt	-491	-81	-579	-713	-636	230	-2 269	-2 105

Noten viser resultateffekten ved en økning av markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidpunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen "Endring i kontantstrøm" viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; papirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Renterisikoen totalt sett er begrenset for konsernet da en høy andel er investert i anleggsobligasjoner (papirer klassifisert som hold til forfall eller lån og fordringer) og utlån, med faste rentebetingelser som måles til amortisert kost. Endring i markedsrente gir, for papirene med de nevnte egenskapene, dermed ikke utslag i resultatregnskapet.

Note 15 KREDITTRISIKO

31.12.14 Millioner kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån > 80% ¹	Boliglån < 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for minor- itetens andel
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	25 973	0	81	1 380	0	0	3 185	30 620	30 620
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	65 097	0	524	3 783	0	0	17 570	86 974	86 947
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	78 877	96	3 098	25 502	0	0	11 207	118 780	110 194
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	12 172	12 172	12 172
Utlån og fordringer	18 447	0	0	3 090	0	0	0	21 536	20 579
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 785	0	0	0	0	0	0	1 785	1 730
Utlån	0	0	49 708	0	11 165	1 505	4 632	67 010	67 010
Sum	190 179	96	53 411	33 755	11 165	1 505	48 766	338 878	329 252

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 457	1 988	9 723	806	25 973
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	16 803	15 601	29 821	2 872	65 097
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	21 836	21 495	24 574	10 972	78 877
Utlån og fordringer	0	6 244	12 202	0	18 447
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	177	1 608	0	1 785
Sum	52 096	45 504	77 929	14 650	190 179

31.12.13 Millioner kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån > 80% ¹	Boliglån < 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for minor- itetens andel
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	26 884	0	81	50	0	0	4 743	31 758	31 758
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	48 414	0	219	901	0	0	17 738	67 272	67 244
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	57 471	640	2 035	14 904	0	0	20 655	95 704	88 144
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	11 307	11 307	11 307
Utlån og fordringer	12 415	0	0	2 972	0	0	0	15 386	15 174
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 661	0	0	0	0	0	0	1 661	1 578
Utlån	0	0	39 824	0	9 193	2 294	4 071	55 381	55 381
Sum	146 844	640	42 160	18 827	9 193	2 294	58 514	278 471	270 586

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

Note 15 KREDITTRISIKO (FORTS.)

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	19 014	2 255	4 809	806	26 884
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	17 779	11 950	15 637	3 048	48 414
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	17 522	15 216	17 488	7 245	57 471
Utlån og fordringer	0	1 550	10 865	0	12 415
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	104	1 557	0	1 661
Sum	54 314	31 076	50 356	11 099	146 844

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kredittkategorieringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske obligasjoner og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, dog dette ikke impliserer konsentrasjonsrisiko i ordinær forstand siden motpartsriskoen er minimal i denne sektoren.

I noteinndelingen er det kun benyttet rating fra Standard & Poor's. KLP Konsernet benytter seg også av rating fra Moody's Investor

Services og Fitch Ratings og alle tre er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Tabellen viser eksponering mot ratingkategoriene som S&P benytter seg av, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 44 milliarder per 31.12.2014. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Som en følge av implementeringen av IFRS 10 skal konsernregnskapet vise enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

Millioner kroner	31.12.14		31.12.13	
	Konsolidert	Justert for minoritetens andel	Konsolidert	Justert for minoritetens andel
TI STØRSTE MOTPARTER				
Motpart 1	11 623	11 583	11 615	11 031
Motpart 2	9 745	9 441	9 425	9 384
Motpart 3	6 749	6 749	8 523	8 523
Motpart 4	5 490	5 490	4 925	4 904
Motpart 5	5 420	4 773	4 785	4 698
Motpart 6	4 748	4 704	3 798	3 399
Motpart 7	3 563	3 438	3 414	3 297
Motpart 8	3 226	3 195	3 318	3 294
Motpart 9	3 164	3 164	2 968	2 968
Motpart 10	3 137	2 994	2 815	2 815
Totalt	56 866	55 531	55 586	54 313

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP Konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Justert for minoritetens andel» inkluderer kun det som er i konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

Note 16 FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER I LIVSFORSIKRING

Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
Premiereserve - ordinær tariff	332 416	280 855
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	10 511	9 179
Tilleggsavsetning	17 150	12 524
Kursreguleringsfond	19 578	10 447
Andre avsetninger	257	222
Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	379 912	313 227

Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
Premiereserve	833	571
Innskuddsfond	9	6
Avsetning i innskuddsbasert livsforsikring	842	578

Note 17 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

31.12.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i konter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 785	0	1 785	-1 093	-602	144	53
Repoer	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 785	0	1 785	-1 093	-602	144	53
GJELD							
Finansielle derivater	11 549	0	11 549	-1 093	-6 893	3 563	3 077
Repoer	1 283	0	1 283	0	0	1 283	1 283
Sum	12 832	0	12 832	-1 093	-6 893	4 846	4 360

31.12.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i konter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 661	0	1 661	-964	-478	219	224
Sum	1 661	0	1 661	-964	-478	219	224
GJELD							
Finansielle derivater	1 948	0	1 948	-899	-714	335	312
Sum	1 948	0	1 948	-899	-714	335	312

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP Konsern; hvilke muligheter KLP Konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

Som følge av innføringen av IFRS 10 inkluderer de konsoliderte tallene alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste linje hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Note 18 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

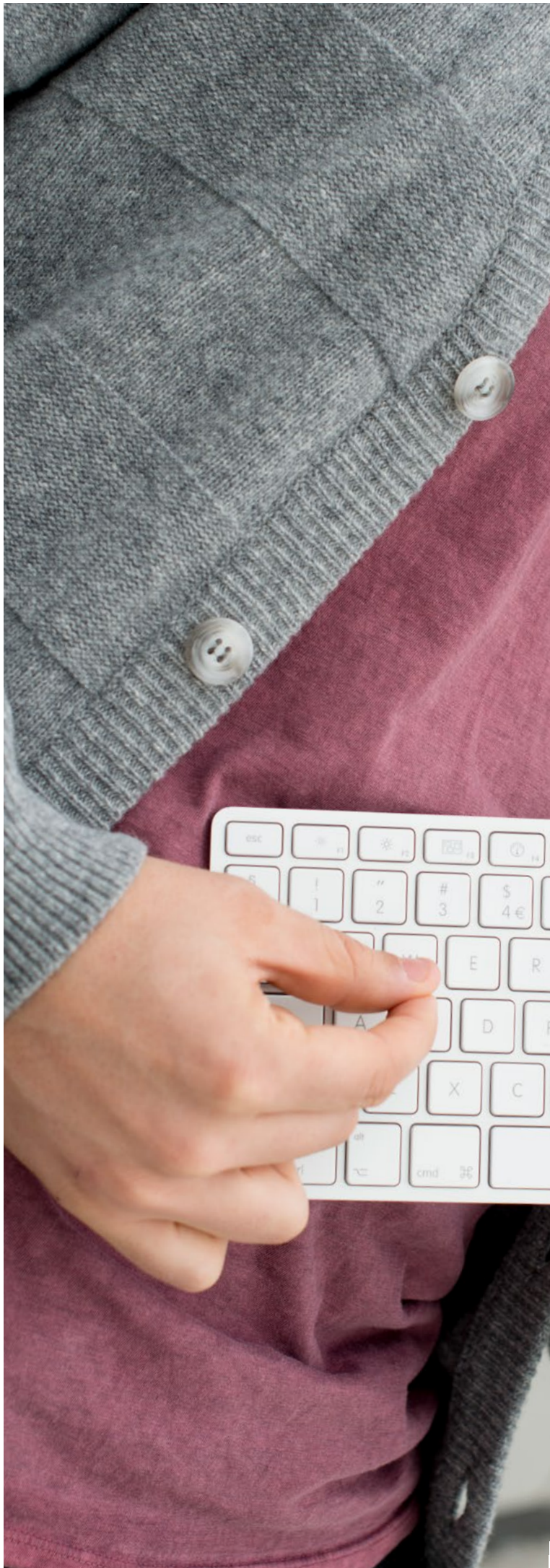
Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	207	3 978
Forskuddstrekk pensjonsordning	287	241
Leverandørgjeld	670	692
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	96	67
Øvrig kortsiktig gjeld	4 625	2 221
Sum annen kortsiktig gjeld	5 885	7 200

Note 19 PENSJONSFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Millioner kroner	2014	2013	Økonomiske forutsetninger	31.12.14	31.12.13
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 01.01.	623	469	Diskonteringsrente	2,30 %	4,00 %
Resultatført pensjonskostnad	-6	108	Lønnsvekst	2,75 %	3,75 %
Resultatført finanskostnad	25	23	Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	3,50 %
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift	218	112	Pensjonsregulering	1,73 %	2,72 %
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-13	-11	Forventet avkastning	2,30 %	4,00 %
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	-93	-78	Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12.	755	623			

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen på 218 mill. kroner. Endringen er kostnadsført i utvidet resultat i resultatregnskapet.

Det er også innarbeidet en planendring i pensjonsforpliktelsen pr. 31.12.14. Effekten av planendringen er en reduksjon av forpliktelsen på 124 mill. kroner. Planendringen er ført som en reduksjon av pensjonskostnaden under forsikringsrelaterede driftskostnader i resultatregnskapet.

Ikke-finansielt regnskap KLP konsern

Ikke-finansielt regnskap

KLP konsern

Note	Per 4. kvartal 2014	Per 3. kvartal 2014	Per 2. kvartal 2014	Per 1. kvartal 2014	2013	2012	2011
ANSVARLIGE INVESTERINGER							
	Antall selskaper utelukket fra investeringsporteføljen						
	99	69	69	69	69	64	64
1	Antall nye selskaper utelukket fra investeringsporteføljen akkumulert						
	31	0	0	0	9	1	6
	Antall reinkluderte selskaper i investeringsporteføljen akkumulert						
	1	0	0	0	4	1	1
2	Antall generalforsamlinger i norske selskaper hvor KLP har stemt (andel)						
	105 (93%)	99 (94%)	87 (96%)	6 (86%)	95 (95%)	113 (92%)	130
2	Antall generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (andel)						
	2439 (82%)	2078 (83%)	1673 (87%)	249 (57%)	2259 (76%)	2099 (75%)	1662
3	Antall selskaper KLP har fulgt opp						
	109	57	32	8	41	143	96
ANSATTE							
	Antall ansatte						
	899	886	877	863	856	808	775
	Akkumulert sykefravær						
	4,7 %	4,4 %	4,8 %	5,4 %	3,9 %	4,2 %	4,6 %
	Sykefravær (kvartal)						
	4,9 %	3,7 %	4,1 %				
MILJØ							
4,5	Energiforbruk kWh KLP Huset						
	3 452 909	2 380 463	1 629 596	890 159	3 487 989	3 795 878	3 489 425
5	Energiforbruk kWh egne kontorer Trondheim						
	230 936	148 641	101 785	61 288	254 063	221 703	165 135
5	Energiforbruk kWh eget kontor Bergen						
	416 813	288 748	230 733	151 513	507 026	445 918	460 518
5	Kilo CO ₂ -ekvivalenter fra fly						
	652 324	510 675	357 565	193 587	609 203	387 429	333 081

NOTE 1 INVESTERINGSPORTEFØLJEN

KLP har utelukket 27 selskaper med høy andel av inntekt fra kullgruve og kullkraftproduksjon, 3 selskaper for medvirkning til brudd på menneskerettigheter (POSCO, Daewoo International, og Olam International), og 1 for medvirkning til brudd på andre etiske normer (Agrim, Inc.).

NOTE 2 GENERALFORSAMLINGER

Her vises både prosent av totalt antall generalforsamlinger, og reelt antall.

NOTE 3 DIALOG

Antall selskaper som KLP har vært i direkte kontakt med i angitt tidsrom angående sosiale- miljø-, eller styringsmessige utfordringer knyttet til selskapets drift. Dette er en form for eierskapsutøvelse, der KLP både engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer slike utfordringer, kommuniserer våre forventninger, og oppfordrer til forbedring.

NOTE 4 ENERGIFORBRUK (AVVIK KLP HUSET)

Høyt energiforbruk på KLP Huset i Q4 skyldes korrigerings for perioden Q1-Q3. Korrigeringen utgjør 193 308 kWh.

NOTE 5 ENERGIFORBRUK

1 kWh tilsvarer ca 117g CO₂-ekvivalenter med «Nordisk miks». Ny og forbedret rapportering av CO₂-utslipp fra flyreiser ble innført fra og med 2013. De rapporterte tallene fra tidligere perioder er dermed ikke direkte sammenlignbare.

Regnskap

Kommunal Landspensjonskasse

Resultatregnskap

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
3	Premieinntekter	7 884	5 373	62 454	30 860
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	1 602	1 104	3 109	3 395
	Renteinntekter/utbytte på finansielle eiendeler	2 139	3 378	8 257	9 116
	Verdiendringer på investeringer	271	-1 562	8 395	2 187
	Realisert gevinst og tap på investeringer	3 251	3 240	3 630	4 077
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	7 263	6 159	23 391	18 775
	Netto inntekter fra investeringsvalgporteføljen	38	52	120	138
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	253	188	855	682
	Erstatninger	-3 705	-3 026	-17 996	-11 886
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelse	-10 643	-4 565	-64 084	-30 848
	Endringer i forsikringsforpliktelse investeringsvalgporteføljen	-70	-39	-92	-181
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelse	-1 407	-3 749	-3 352	-5 884
4	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-215	-210	-752	-807
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-221	-174	-797	-656
	Resultat av teknisk regnskap	-824	8	-253	191
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	419	232	1 446	979
	Andre inntekter	7	8	16	17
	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-82	-75	-250	-238
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	344	165	1 212	759
	Resultat før skattekostnad	-480	173	959	950
11	Skattekostnader	35	0	35	0
	Resultat før andre resultatkomponenter	-445	173	994	950
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	-54	-79	-147	-79
11	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	40	0	40	0
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-15	-79	-107	-79
	Andel av andre resultatkomponenter v/EK-metoden	-42	-33	-71	-33
	Justering av forsikringsforpliktelsene	23	10	23	10
11	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	13	0	13	0
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-6	-23	-35	-23
	Utvidet resultat	-20	-102	-143	-102
	TOTALRESULTAT	-465	71	852	847

Balanse

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
EIENDELER			
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
	Immaterielle eiendeler	391	321
	Investerings eiendommer	890	947
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterselskap	1 471	1 393
	Aksjer og andeler i øvrige datterselskap	2 694	2 517
5	Finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost	9 694	8 942
5,6	Finansielle eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	8 489	5 416
	Fordringer	894	1 712
	Andre eiendeler	567	390
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	25 090	21 638
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterselskap	42 396	38 383
5	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	147 393	121 557
5,6	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	198 193	156 270
	Sum eiendeler i kollektivporteføljen	387 982	316 210
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterselskap	257	236
5	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	654	597
5,6	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 047	912
	Sum eiendeler i investeringsvalgporteføljen	1 958	1 745
	SUM EIENDELER	415 030	339 592
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER			
	Innskutt egenkapital	9 173	7 659
	Opptjent egenkapital	8 281	7 429
5	Ansvarlig lånekapital mv.	4 676	4 070
9	Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	376 681	310 314
9	Forsikringsforpliktelser investeringsvalgporteføljen	1 921	1 813
10	Avsetninger for forpliktelser	503	425
8	Forpliktelser	13 638	7 822
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	157	59
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	415 030	339 592
POSTER UTENOM BALANSEN			
	Betingede forpliktelser	12 748	8 086

Egenkapitaloppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	170	7 260	15 089
Resultat		358	637	994
Utvidet resultat			-143	-143
Totalresultat		358	494	852
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 514			1 514
Sum transaksjoner med eierne	1 514			1 514
Egenkapital 31.12.2014	9 173	528	7 754	17 454

2013 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2013	6 891	490	6 092	13 473
Resultat		-320	1 270	950
Utvidet resultat			-102	-102
Totalresultat		-320	1 168	847
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	768			768
Sum transaksjoner med eierne	768			768
Egenkapital 31.12.2013	7 659	170	7 260	15 089

Kontantstrømoppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

Millioner kroner	01.01.2014- 31.12.2014	01.01.2014- 30.09.2014	01.01.2014- 30.06.2014	01.01.2014- 31.03.2014	01.01.2013- 31.12.2013
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-1 276	-748	417	98	-689
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-145	-92	-59	-30	-85
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	1 514	1 305	-33	58	768
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	92	464	324	126	-6
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	342	342	342	342	348
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	434	806	666	468	342

Noter til regnskapet

Kommunal Landspensjonskasse

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser regnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2014 – 31.12.2014. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 16. desember 1998 nr. 1241: Forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper (årsregnskapsforskriften). Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2013 med mindre annet er oppgitt.

Det er ingen endringer i regnskapsprinsipper i 4. kvartal som har hatt vesentlig betydning for det avlagte kvartalsregnskapet.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2013. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

Note 2 VERDIENDRING EIENDOMSINVESTERINGER

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterselskaper er verdivurdert pr. 31.12.2014.

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Verdiregulering inkludert valutaendringer	1 298	361	1 518	1 414
Valutasikring	-1 107	-244	-686	-890
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	191	118	832	524

Note 3 PREMIEINNTEKTER

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Forfalte premier, brutto	8 681	5 431	32 283	24 931
- Avgitte gjenforsikringspremier	-1	-1	-3	-3
Overføring av premiereserve fra andre ¹	-795	-57	30 175	5 932
Sum premieinntekter	7 884	5 373	62 454	30 860

¹ «Overføring av premiereserver fra andre» for 4. kvartal 2014 og 2013 er negativ. Årsaken til dette er at KLP først ved endelig sluttavregning for tilflytting av nye kunder får opplyst kundenes respektive fordeling mellom premiereserve, tilleggsavsetninger og premiefond. Ved sluttavregningen gjøres det derfor en ompostering fra premiereserve til premiefond og tilleggsavsetninger.

Note 4 FORSIKRINGSRELATERTE DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	4. kvartal 2014	4. kvartal 2013	Året 2014	Året 2013
Personalkostnader	146	134	433	484
Avskrivninger og nedskrivninger	24	17	79	74
Andre driftskostnader	45	58	240	250
Sum forsikringsrelaterede driftskostnader	215	210	752	807

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi av investeringer notert i et aktivt marked er basert på gjeldende kjøpskurs. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter KLP verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskapsespesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

KLP benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Sisteprioritet er Reuters.

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. For de papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing prises teoretisk. Ved teoretisk prising benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år. Rentedifferansekurvene mottas fra Nordic Bond Pricing. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra flere ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til KLP handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon.

For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurver som direkte-lånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin. Garantier handles bilateralt og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs (OTC) og prises derfor

ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markeds- påslag på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kredittvurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler – triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagsjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle marginen ble satt. KLPs utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagsjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kreditt-rating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Virkelig verdi av ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

n) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

o) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond og fondenes virkelig verdi baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene.

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	730	855	9 054	10 339	50	56	9 834	11 250
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	200	200	1	1	223	223
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	3 130	3 230	16 549	15 401	87	100	19 765	18 731
Opptjente ikke forfalte renter	55	55	256	256	2	2	312	312
Sum investeringer som holdes til forfall	3 937	4 163	26 058	26 196	139	158	30 134	30 517
OBLIGASJONER KLASSIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING								
Norske obligasjoner	1 495	1 686	24 620	28 217	138	161	26 253	30 064
Opptjente ikke forfalte renter	40	40	682	682	3	3	725	725
Utenlandske obligasjoner	4 133	4 586	52 951	62 748	365	413	57 449	67 747
Opptjente ikke forfalte renter	88	88	1 108	1 108	8	8	1 203	1 203
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 756	6 400	79 360	92 755	515	585	85 631	99 739
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	4 076	4 090	0	0	4 076	4 090
Lån med offentlig garanti	0	0	37 695	38 643	0	0	37 695	38 643
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	205	205	0	0	205	205
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	41 976	42 938	0	0	41 976	42 938
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	9 694	10 563	147 393	161 889	654	743	157 741	173 194
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	329	329	4 874	4 874	0	0	5 203	5 203
Utenlandske aksjer	0	0	19 605	19 605	0	0	19 605	19 605
Sum aksjer og andeler	329	329	24 479	24 479	0	0	24 808	24 808
Eiendomsfond	0	0	493	493	0	0	493	493
Norske aksjefond	0	0	43 422	43 422	400	400	43 822	43 822
Utenlandske aksjefond	0	0	5 758	5 758	0	0	5 758	5 758
Sum aksjefondsandeler	0	0	49 673	49 673	400	400	50 073	50 073
Norske alternative investeringer	0	0	1 794	1 794	13	13	1 807	1 807
Utenlandske alternative investeringer	0	0	81	81	0	0	81	81
Sum alternative investeringer	0	0	1 875	1 875	13	13	1 888	1 888

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	4 636	4 636	28 626	28 626	0	0	33 262	33 262
Utenlandske obligasjoner	203	203	18 232	18 232	0	0	18 434	18 434
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	484	484	0	0	525	525
Norske obligasjonsfond	1 765	1 765	41 640	41 640	599	599	44 004	44 004
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	12 172	12 172	0	0	12 172	12 172
Norske sertifikater	557	557	3 910	3 910	0	0	4 467	4 467
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	12	12	0	0	17	17
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	7 206	7 206	105 076	105 076	599	599	112 882	112 882
Norske utlån og fordringer	461	461	8 120	8 120	11	11	8 593	8 593
Utenlandske utlån og fordringer	165	165	7 660	7 660	17	17	7 842	7 842
Sum utlån og fordringer	626	626	15 780	15 780	28	28	16 434	16 434
DERIVATER								
Renteswapper	312	312	415	415	1	1	727	727
Aksjeopsjoner	0	0	424	424	3	3	427	427
Valutateterminer	0	0	370	370	3	3	373	373
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	312	312	1 208	1 208	7	7	1 527	1 527
Andre finansielle eiendeler	16	16	101	101	0	0	117	117
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	8 489	8 489	198 193	198 193	1 047	1 047	207 729	207 729
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	748	748	0	0	748	748
Valutateterminer	10	10	7 615	7 615	27	27	7 652	7 652
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	10	10	8 363	8 363	27	27	8 400	8 400

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	3 423	3 508	0	0	0	0	3 423	3 508
Fondsobligasjoner	1 253	1 262	0	0	0	0	1 253	1 262
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 676	4 770	0	0	0	0	4 676	4 770
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Utenlandske call money	186	186	527	527	2	2	715	715
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	186	186	527	527	2	2	715	715

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	731	787	10 822	11 520	69	73	11 622	12 381
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	253	253	1	1	277	277
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	2 933	3 054	15 828	16 772	84	90	18 845	19 915
Opptjente ikke forfalte renter	51	51	308	308	2	2	360	360
Sum investeringer som holdes til forfall	3 738	3 915	27 212	28 853	156	166	31 105	32 934
OBLIGASJONER KLASSIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING								
Norske obligasjoner	1 323	1 322	22 183	23 826	129	137	23 635	25 284
Opptjente ikke forfalte renter	36	36	602	602	3	3	641	641
Utenlandske obligasjoner	3 762	3 904	36 772	37 640	302	318	40 836	41 862
Opptjente ikke forfalte renter	83	83	801	801	7	7	891	891
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 204	5 345	60 358	62 869	441	464	66 002	68 678
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	7 830	7 838	0	0	7 830	7 838
Lån med offentlig garanti	0	0	25 986	26 285	0	0	25 986	26 285
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	172	172	0	0	172	172
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	33 988	34 294	0	0	33 988	34 294
Sum finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost	8 942	9 260	121 557	126 016	597	630	131 095	135 906

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	262	262	3 814	3 814	0	0	4 076	4 076
Utenlandske aksjer	0	0	13 029	13 029	0	0	13 029	13 029
Sum aksjer og andeler	262	262	16 843	16 843	0	0	17 105	17 105
Eiendomsfond	0	0	658	658	0	0	658	658
Norske aksjefond	0	0	30 756	30 756	444	444	31 200	31 200
Utenlandske aksjefond	0	0	3 932	3 932	0	0	3 932	3 932
Sum aksjefondsandeler	0	0	35 346	35 346	444	444	35 790	35 790
Norske alternative investeringer	0	0	1 757	1 757	13	13	1 770	1 770
Utenlandske alternative investeringer	0	0	4	4	0	0	4	4
Sum alternative investeringer	0	0	1 761	1 761	13	13	1 774	1 774
GJELDSINSTRUMENTER								
Norske obligasjoner	3 137	3 137	25 775	25 775	0	0	28 912	28 912
Utenlandske obligasjoner	163	163	12 616	12 616	0	0	12 779	12 779
Opptjente ikke forfalte renter	33	33	434	434	0	0	467	467
Norske obligasjonsfond	732	732	30 880	30 880	433	433	32 045	32 045
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	11 307	11 307	0	0	11 307	11 307
Norske sertifikater	650	650	8 031	8 031	0	0	8 681	8 681
Opptjente ikke forfalte renter	6	6	46	46	0	0	51	51
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	4 721	4 721	89 088	89 088	433	433	94 242	94 242
Norske utlån og fordringer	247	247	9 360	9 360	11	11	9 618	9 618
Utenlandske utlån og fordringer	121	121	2 467	2 467	8	8	2 595	2 595
Sum utlån og fordringer	368	368	11 827	11 827	19	19	12 214	12 214
DERIVATER								
Renteswapper	49	49	475	475	0	0	524	524
Aksjeopsjoner	0	0	119	119	1	1	120	120
Valutaterminer	0	0	511	511	2	2	514	514
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	50	50	1 105	1 105	3	3	1 158	1 158
Andre finansielle eiendeler	16	16	301	301	0	0	317	317
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	5 416	5 416	156 270	156 270	912	912	162 598	162 598

Note 5 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	323	323	0	0	323	323
Rente- og valutawapper	65	65	309	309	1	1	375	375
Valutateterminer	0	0	697	697	4	4	701	701
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	65	65	1 330	1 330	5	5	1 400	1 400
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	3 151	3 234	0	0	0	0	3 151	3 234
Fondsobligasjoner	919	919	0	0	0	0	919	919
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 070	4 153	0	0	0	0	4 070	4 153
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Utenlandske call money	6	6	477	477	0	0	482	482
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	6	6	477	477	0	0	482	482

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 829	5 378	0	7 206
Sertifikater	0	562	0	562
Obligasjoner	64	4 816	0	4 880
Obligasjonsfond	1 765	0	0	1 765
Utlån og fordringer	384	242	0	626
Aksjer og andeler	0	323	6	329
Aksjer	0	323	6	329
Finansielle derivater	0	312	0	312
Andre finansielle eiendeler	0	16	0	16
Sum selskapsporteføljen	2 213	6 270	6	8 489

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	74 181	30 895	0	105 076
Sertifikater	2 314	1 608	0	3 922
Obligasjoner	18 055	29 287	0	47 342
Obligasjonsfond	53 812	0	0	53 812
Utlån og fordringer	12 800	2 980	0	15 780
Aksjer og andeler	66 149	3 343	6 536	76 028
Aksjer	22 047	975	958	23 980
Aksjefond	44 102	0	0	44 102
Eiendomsfond	0	493	0	493
Spesialfond	0	1 875	0	1 875
Private Equity	0	0	5 578	5 578
Finansielle derivater	0	1 208	0	1 208
Andre finansielle eiendeler	0	101	0	101
Sum kollektivporteføljen	153 130	38 528	6 536	198 193
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	599	0	0	599
Obligasjonsfond	599	0	0	599
Utlån og fordringer	28	0	0	28
Aksjer og andeler	400	13	0	413
Aksjefond	400	0	0	400
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	7	0	7
Sum investeringsvalgporteføljen	1 027	20	0	1 047
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	156 370	44 818	6 542	207 729
INVESTERINGSEIENDOM				
Selskapsporteføljen	0	0	2 361	2 361
Kollektivporteføljen	0	0	42 396	42 396
Investeringsvalgporteføljen	0	0	257	257
Sum investeringseiendom	0	0	45 013	45 013

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	10	0	10
Gjeld til kredittinstitusjoner	186	0	0	186
Sum selskapsporteføljen	186	10	0	196
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	8 363	0	8 363
Gjeld til kredittinstitusjoner	527	0	0	527
Sum kollektivporteføljen	527	8 363	0	8 890
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	27	0	27
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	0	0	2
Sum investeringsvalgporteføljen	2	27	0	29
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	715	8 400	0	9 115

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	766	3 954	0	4 721
Sertifikater	0	656	0	656
Obligasjoner	35	3 298	0	3 333
Obligasjonsfond	732	0	0	732
Utlån og fordringer	292	76	0	368
Aksjer og andeler	0	254	8	262
Aksjer	0	254	8	262
Finansielle derivater	0	50	0	50
Andre finansielle eiendeler	0	16	0	16
Sum selskapsporteføljen	1 058	4 350	8	5 416

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	58 004	31 083	0	89 088
Sertifikater	3 715	4 361	0	8 076
Obligasjoner	12 102	26 722	0	38 825
Obligasjonsfond	42 187	0	0	42 187
Utlån og fordringer	6 588	5 239	0	11 827
Aksjer og andeler	46 493	3 110	4 347	53 950
Aksjer	15 191	691	681	16 563
Aksjefond	31 302	0	0	31 302
Eiendomsfond	0	658	0	658
Spesialfond	0	1 761	0	1 761
Private Equity	0	0	3 666	3 666
Finansielle derivater	0	1 105	0	1 105
Andre finansielle eiendeler	0	301	0	301
Sum kollektivporteføljen	111 086	40 838	4 347	156 270
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	433	0	0	433
Obligasjonsfond	433	0	0	433
Utlån og fordringer	19	0	0	19
Aksjer og andeler	444	13	0	457
Aksjefond	444	0	0	444
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	3	0	3
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	896	16	0	912
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	113 040	45 204	4 355	162 598
INVESTERINGSEIENDOM				
Selskapsporteføljen	0	0	2 340	2 340
Kollektivporteføljen	0	0	38 383	38 383
Investeringsvalgporteføljen	0	0	236	236
Sum investeringseiendom	0	0	40 958	40 958

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.13 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	65	0	65
Gjeld til kredittinstitusjoner	6	0	0	6
Sum selskapsporteføljen	6	65	0	71
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 330	0	1 330
Gjeld til kredittinstitusjoner	477	0	0	477
Sum kollektivporteføljen	477	1 330	0	1 807
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	5	0	5
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	0	5	0	5
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	483	1 400	0	1 883

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Selskapsporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	8	6
Solgt	0	0
Kjøpt	0	0
Urealiserte endringer	-2	2
Utgående balanse 31.12	6	8
Realisert gevinst/tap	0	0

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Kollektivporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	681	353
Solgt	0	0
Kjøpt	136	342
Urealiserte endringer	141	-13
Utgående balanse 31.12	958	681
Realisert gevinst/tap	0	0

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, Private Equity Kollektivporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	3 666	2 812
Solgt	-674	-598
Kjøpt	1 336	888
Urealiserte endringer	1 250	563
Utgående balanse 31.12	5 578	3 666
Realisert gevinst/tap	182	13

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Selskapsporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	2 340	2 325
Solgt	-65	-61
Kjøpt	4	7
Urealiserte endringer	82	69
Utgående balanse 31.12	2 361	2 340
Realisert gevinst/tap	0	-18

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Kollektivporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	38 383	30 439
Solgt	0	0
Kjøpt	1 790	5 019
Annet	-909	0
Urealiserte endringer	3 132	2 924
Utgående balanse 31.12	42 396	38 383
Realisert gevinst/tap	0	0

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Investeringsvalgporteføljen	Bokført verdi 2014	Bokført verdi 2013
Inngående balanse 01.01	236	186
Solgt	0	0
Kjøpt	10	31
Annet	-6	0
Urealiserte endringer	17	19
Utgående balanse 31.12	257	236
Realisert gevinst/tap	0	0

Sum nivå 3	51 555	45 313
-------------------	---------------	---------------

Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet på de ulike porteføljene.

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi, investeringseiendom og aksjer og andeler i eiendomsdatterselskaper (her samlet omtalt som investeringseiendom). Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet på kollektivporteføljen. Den betydelige endringen i nivå 3 skyldes at investeringseiendom er inkludert i noten.

Note 6 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsakelig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 5 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 5 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 5, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 5 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 5.

På papirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 2 578 millioner kroner per 31.12.2014 på eiendelene i nivå 3. Investeringseiendom er forøvrig lagt til

i denne noten, da det er utvidede krav til opplysninger rundt virkelig verdi som nå også omfatter investeringseiendom som måles til virkelig verdi i KLP. Alt av investeringseiendom inngår i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I perioden mellom 30.09.2014 til 31.12.2014 er det flyttet 2 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2, og 36 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1. Det er ikke blitt gjort noen flyttinger til nivå 3 i perioden. Alle endringer i nivå gjelder aksjer og endring i likviditet; basert på regler knyttet til handelsdager og omsetning.

Note 7 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

31.12.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	1 527	0	1 527	-733	-715	130
Sum	1 527	0	1 527	-733	-715	130
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1 208	0	1 208	-730	-527	3
Sum eiendeler selskapsporteføljen	312	0	312	0	-186	125
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	7	0	7	-3	-2	2
Sum	1 527	0	1 527	-733	-715	130
GJELD						
Finansielle derivater	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794
Sum	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	8 363	0	8 363	-730	-6 859	790
Sum gjeld selskapsporteføljen	10	0	10	0	-9	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	27	0	27	-3	-20	4
Sum	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794

31.12.13 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	1 158	0	1 158	-460	-475	223
Sum	1 158	0	1 158	-460	-475	223
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1 105	0	1 105	-466	-475	164
Sum eiendeler selskapsporteføljen	50	0	50	7	0	57
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	3	0	3	-1	0	2
Sum	1 158	0	1 158	-460	-475	223
GJELD						
Finansielle derivater	1 400	0	1 400	-533	-861	7
Sum	1 400	0	1 400	-533	-861	7
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 330	0	1 330	-466	-857	7
Sum gjeld selskapsporteføljen	65	0	65	-65	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	5	0	5	-1	-3	0
Sum	1 400	0	1 400	-533	-861	7

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

Note 8 FORPLIKTELSER

Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	106	3 960
Forskuddstrekk pensjonsordning	286	240
Leverandørgjeld	18	10
Derivater	8 400	1 400
Gjeld til kredittinstitusjoner	715	483
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	4 066	1 703
Øvrige kortsiktige forpliktelser	47	26
Sum forpliktelser	13 638	7 822

Note 9 FORSIKRINGSFORPLIKTELSER

Millioner kroner	31.12.14	31.12.13
Premiereserve - ordinær tariff	329 601	278 240
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	10 306	9 031
Tilleggsavsetninger	17 029	12 412
Kursreguleringsfond	19 522	10 412
Andre avsetninger	223	219
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	376 681	310 314
Premiereserve - ordinær tariff	1 639	1 600
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	191	130
Tilleggsavsetninger	91	83
Sum forsikringsforpliktelser - investeringsvalgporteføljen	1 921	1 813

Note 10 PENSJONSFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Millioner kroner	2014	2013	Økonomiske forutsetninger	31.12.14	31.12.13
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 01.01.	425	323	Diskonteringsrente	2,30 %	4,00 %
Resultatført pensjonskostnad	-15	63	Lønnsvekst	2,75 %	3,75 %
Resultatført finanskostnad	17	15	Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	3,50 %
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift	147	79	Pensjonsregulering	1,73 %	2,72 %
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-9	-7	Forventet avkastning	2,30 %	4,00 %
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	-62	-47	Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12.	503	425			

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen på 147 mill. kroner. Endringen er kostnadsført under andre resultatkomponenter i resultatregnskapet.

Det er også innarbeidet en planendring i pensjonsforpliktelsen pr. 31.12.14. Effekten av planendringen er en reduksjon av forpliktelsen på 84 mill. kroner. Planendringen er ført som en reduksjon av pensjonskostnaden under forsikringsrelaterte driftskostnader i resultatregnskapet.

Note 11 SKATT

Millioner kroner	2014	2013
Regnskapsmessig resultat før skatt	959	950
Poster i utvidet resultat før skatt	-195	-102
FORSKJELLER MELLOM REGNSKAPSMESSIG- OG SKATTEMESSIG RESULTAT		
Tilbakeføring av verdireduksjon/-økning finansielle eiendeler	-12 063	-5 962
Regnskapsmessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-4 108	-4 365
Skattemessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	4 120	3 694
Andre permanente forskjeller	388	317
Endring i forskjeller som påvirker forholdet mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	233	399
Skattemessig resultat	-10 666	-5 070
Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt	1 845	2 713
Årets over-/underskudd overføres til fremførbart underskudd	-8 821	-2 356
Fremførbart underskudd fra tidligere år	-16 900	-14 544
Korrigert feil tidligere år	-378	0
Årets endring i fremførbart underskudd	-8 821	-2 356
Sum fremførbart underskudd og godtgjørelse pr. 31.12.	-26 098	-16 900

Millioner kroner	2014	2013
AVSTEMMING AV GRUNNLAG FOR UTSATT SKATT		
SKATTEØKENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Driftsmidler	8	26
Verdipapirer	26 925	16 133
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	26 933	16 159
SKATTEREDUSERENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Langsiktig gjeld	-655	-160
Pensjonsforpliktelse	-503	-425
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-1 159	-586
Netto midlertidige forskjeller	25 774	15 573
Fremførbart underskudd	-26 098	-16 900
Grunnlag for utsatt skattefordel	-324	-1 327
27% utsatt skattefordel	-88	-358
Nedvurdering av utsatt skattefordel	0	358
Balanseført utsatt skattefordel	-88	0

Utsatt skattefordel er klassifisert som andre eiendeler i balansen.

All post sendes til

Kommunal Landspensjonskasse,
Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Elektroniske henvendelser:
klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606

Hovedkontor Oslo

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 10, Oslo
Sentralbord: 05554
Faks: 22 03 36 00

Regionskontor Bergen

Besøksadresse:
Vågsallmenningen 16, Bergen
Kundesenter: 05554
Faks: 55 54 85 90